

Universiteit
Leiden
The Netherlands

**Als de rechtsstaat op het spel staat, steunen veel mensen sancties,
zelfs tegen hun eigen staat**

Toshkov, D.D.; Mazepus, H.

Citation

Toshkov, D. D., & Mazepus, H. (2022). Als de rechtsstaat op het spel staat, steunen veel mensen sancties, zelfs tegen hun eigen staat. *De Hofvijver*, 12(135), 1-3. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3562664>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3562664>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Als de rechtsstaat op het spel staat, steunen veel mensen sancties, zelfs tegen hun eigen staat

maandag 31 oktober 2022, 13:00, Dr. Dimiter Toshkov en dr. Honorata Mazepus

De EU heeft Polen financiële sancties opgelegd wegens problemen met de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht. De sancties bedragen meer dan € 300 miljoen en het bedrag blijft groeien. Hoe worden de sancties door de Poolse bevolking ervaren? Worden ze als gerechtvaardigd en aanvaardbaar beschouwd?

In oktober 2021 legde de EU Polen financiële sancties op in verband met problemen met de rechterlijke onafhankelijkheid in het land. Bijna een jaar later bedragen deze sancties meer dan € 300 miljoen en het bedrag groeit nog elke dag.

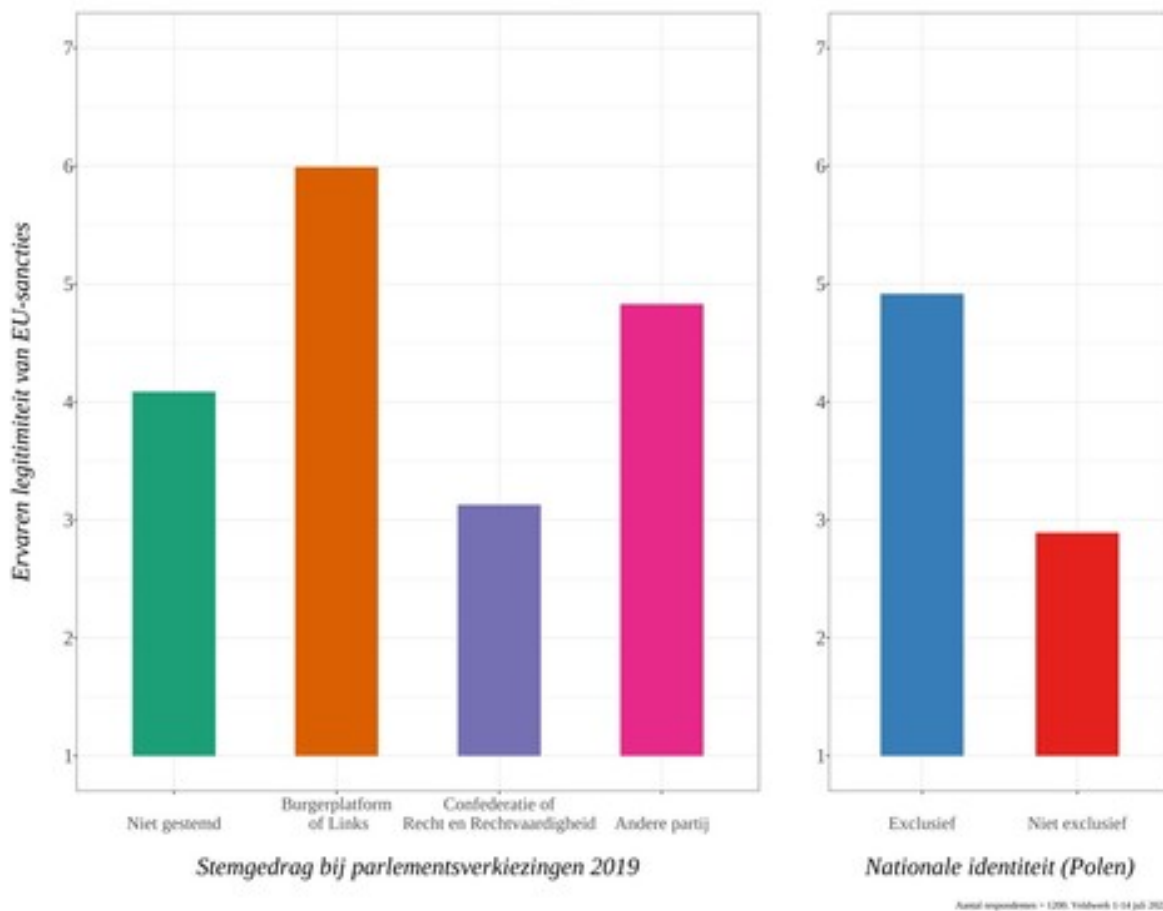
Zijn de Polen op de hoogte van deze financiële sancties? Steunen zij de sancties tegen hun eigen land en zo ja, waarom? Zo niet, wat kan hen van gedachten doen veranderen? Om deze vragen te beantwoorden, hebben wij – [een interdisciplinair team van onderzoekers van de Universiteit Leiden](#) – in juli 2022 een enquête uitgezet onder de Poolse bevolking (N=1,200). In de enquête hebben we gevraagd hoeveel mensen op de hoogte waren van de sancties en of ze de sancties legitiem vonden. We hebben ook de factoren onderzocht die de ervaren legitimiteit van de handhavingsacties van de EU tegen Polen voorspellen en verklaren. We kwamen tot een aantal belangrijke en onverwachte resultaten.

Het bewustzijn over de sancties was vrij beperkt, ondanks de enorme hoeveelheid geld die ermee gemoeid was en de frequente discussies over de zaak in de Poolse media. Ongeveer de helft (48%) van de Poolse bevolking zei dat ze over de zaak had gehoord en er voldoende informatie over had, 39% zei dat ze gehoord had maar niet voldoende informatie had, en 13% gaf toe dat ze helemaal niets over de zaak had gehoord. Belangrijk is dat ongeveer de helft (49%) van de mensen zei dat ze niet wist hoe hoog de financiële sancties waren die Polen moest betalen. 15% dacht dat het bedrag 100 duizend euro per dag of minder was. Slechts 34% koos het juiste antwoord (van de vier opties die we hadden gegeven), wat 1 miljoen euro per dag is. Nog opmerkelijker is dat slechts de helft van de respondenten die aan gaf voldoende informatie over de zaak te hebben, ook daadwerkelijk de juiste omvang van de sancties kende. In totaal was slechts ongeveer de helft van de bevolking in Polen op de hoogte van de zaak en nog minder mensen waren op de hoogte van belangrijke feiten, zoals de hoeveelheid geld die ermee gemoeid was.

Vonden mensen de sancties legitiem? We stelden vier gerelateerde vragen over (a) of mensen de sancties gerechtvaardigd vonden, (b) of ze de EU-sancties tegen Polen steunen, zelfs als ze het land financieel schaden, (c) of Polen zich aan de EU-handhavingsmaatregelen moet houden en (d) of Polen de opgelegde geldboetes moet betalen. Alle antwoorden werden gegeven op een schaal van 1 tot en met 7, waarbij 1 stond voor totaal mee oneens en 7 voor totaal mee eens. Het gemiddelde was 4,4, met slechts kleine verschillen tussen de vier vragen. In het algemeen was er matige steun voor de EU-sancties, gezien het gepolitiseerde karakter van het debat over de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht in Polen.

We hebben geen grote verschillen ontdekt in de ervaren legitimiteit van de EU-sancties tussen demografische categorieën: mannen en vrouwen, inwoners van dorpen en grote steden, mensen van verschillende leeftijden en verschillende opleidingsniveaus.

Stemgedrag, identiteit en de ervaren legitimiteit van EU-sancties

© Dimitër Toshkov en Honorata Mazepus, 2022

Figuur 1. Gemiddelde ervaren legitimiteit van EU-sancties naar stemgedrag (linker paneel) en nationale identiteit (rechter paneel). Bron: Eigen gegevens, N=201, juli 2022.

Hoewel demografische factoren steun voor de sancties niet verklaarden, waren politieke factoren wel erg belangrijk (zie figuur 1). Kiezers van de partijen die waren begonnen met de justitiële hervormingen die leidden tot de EU-sancties (Wet en Rechtvaardigheid) en die het verzet van Polen tegen de EU-uitspraken steunden (de Confederatie rond KORWiN) hadden gemiddeld 3 punten minder kans om de sancties te steunen en gerechtvaardigd te vinden dan kiezers van pro-Europese partijen (Civic Coalition en The Left). Ze waren ook minder snel op de hoogte van de exacte omvang van de sancties. Ze waren echter niet minder geneigd om te melden dat ze voldoende informatie over de zaak hadden.

Evenzo waren mensen met een exclusieve nationale identiteit (die zich gehecht voelen aan Polen maar niet aan Europa), gemiddeld 2 punten minder geneigd om de sancties te steunen en gerechtvaardigd te vinden dan mensen met een niet-exclusieve nationale identiteit (zie het rechterpaneel van figuur 1). Ze waren ook minder snel op de hoogte van de juiste omvang van de sancties, maar ze waren niet minder geneigd om te melden dat ze voldoende informatie over de zaak hadden. In het algemeen voorspelden politieke en nationale loyaliteit sterk of men de EU-sancties legitiem vond. Ze voorspelden ook feitelijke kennis over de handhavingszaak, maar niet het zelfbeeld dat mensen hadden over of ze genoeg van de zaak wisten of niet.

Ook hebben we onderzocht of het mogelijk is om de mening van mensen over de sanctie te beïnvloeden door hen verschillende relevante informatie te verstrekken. Om dit te doen, gebruikten we een experiment waarin respondenten werden gevraagd om een argument te lezen. We hadden van tevoren vijf argumenten geformuleerd en elke respondent kreeg willekeurig één van deze argumenten te zien. Een argument was bijvoorbeeld dat Polen de EU zou kunnen verlaten. Wij verwachtten dat dit argument de steun voor sancties zou verminderen. Een ander argument was dat het proces dat tot sancties leidde eerlijk en transparant was. Wij verwachtten dat dit argument de steun voor sancties zou vergroten. We hebben geen bewijs gevonden voor sterke effecten van de informatie die we hebben verstrekt, op één uitzondering na. Door mensen te informeren dat de rechtsstaat en de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht in Polen zeer veel publieke steun genieten,

neemt de acceptatie van de sancties toe. Maar dit effect is sterker voor mensen die al vatbaar zijn voor een gunstige mening op basis van hun politieke loyaliteit en nationale identiteit. In het algemeen verandert informatie over de waarschijnlijke effecten van sancties of hun procedurele (on)eerlijkheid de mening van de Poolse bevolking niet significant en zou het hun eerdere overtuigingen alleen maar kunnen versterken.

Waarom zijn deze resultaten belangrijk voor governance op Europees en wereldwijd niveau? De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht is een cruciaal onderdeel van de rechtsstaat. De EU en andere internationale organisaties koesteren de rechtsstaat en moeten deze verdedigen. Maar niemand wordt graag gestraft en weinig mensen dragen graag de kosten van straffen. Harde financiële en andere sancties kunnen burgers – vooral van de landen die het doelwit zijn van handhavingsacties – tegen de EU opzetten. Daarom is het belangrijk dat we zelfs in Polen een vrij hoge mate van acceptatie en steun voor de EU-sancties vinden. Dat gezegd hebbende, zijn er aanzienlijke meningsverschillen onder de bevolking, gedreven door politieke loyaliteiten en sociale identiteiten. In de gepolariseerde Poolse politieke omgeving hangt de aanvaarding van de EU-sancties sterk samen met de politieke partij die men steunt en of men zichzelf als Europeaan ziet of niet. Misschien is dat de reden waarom het zo moeilijk is om argumenten aan te dragen die mensen van gedachten kunnen doen veranderen over de legitimiteit van EU-handhavingsacties, zelfs in een omgeving waar mensen er weinig van weten.

Kortom, niet iedereen in Polen vindt het prettig dat hun land wordt gesanctioneerd voor schendingen van de rechtsstaat en er is niet veel dat men kan zeggen om hen van gedachten te veranderen. Tegelijkertijd steunt een aanzienlijk deel van de bevolking de sancties en hun steun is bestand tegen argumenten over mogelijke negatieve effecten van sancties. Dit betekent dat de EU door het opleggen van sancties voor schendingen van de rechtsstaat de democratische waarden van een meerderheid van de Poolse burgers verdedigt.

Dimiter Toshkov is universitair hoofddocent Europese politiek aan de Universiteit Leiden. Honorata Mazepus is universitair docent bij het Institute of Security and Global Affairs van de Universiteit Leiden.

Acknowledgement: Het onderzoek maakt deel uit van het project ‘[The Challenge of Enforcing Rule of Law in International Organizations: Winning the Public and Resisting Populist Attacks \[CHARLIO\]](#)’, ondersteund door het GTGC [Global Transformations and Governance Challenges Initiative](#) van de Universiteit Leiden. Onze studie is beschikbaar op: <https://osf.io/6rnxy/>. De resultaten zijn nog niet peer-reviewed. Een Engelstalige versie van deze tekst is gepubliceerd op de [Leiden Security and Global Affairs blog](#).

Deze bijdrage stond in

-

[De Hofvijver van 31 oktober 2022](#)